

**Київський національний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут
Кафедра менеджменту та адміністрування**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Реалізація державної політики у сфері туристично – рекреаційної діяльності»

**(за матеріалами ЛІТИНСЬКОЇ РАЙОННОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ,
смт. Літин, Літинський район, Вінницька область)**

Здобувача вищої освіти
II курсу, групи ПУА-21 з(м),
спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»
освітньої програми «Публічне управління
та адміністрування»
заочної форми навчання

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Гарант освітньої програми
к.н.держ.упр., доцент

Мазуренко
Раїси
Петрівни

Лозовський
Олександр
Миколайович

Ніколіна
Ірина
Іванівна

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	8
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ ТУРИСТИЧНО – РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ	23
2.1. Організаційна характеристика Літинської РДА	23
2.2. Аналіз основних показників туристично-рекреаційної діяльності у Літинському районі	28
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЛІТИНСЬКІЙ РАЙОННІЙ ДЕРЖАВНІЙ АДМІНІСТРАЦІЇ	36
3.1. Застосування модернізаційних елементів в формуванні сучасної стратегії розвитку туристично-рекреаційної діяльності органу публічної влади	36
3.2. Напрями удосконалення туристично-рекреаційної діяльності органу державної влади	48
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	54
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Формування сучасної системи державного регулювання в Україні підсилило зацікавленість формами і методами туристичного обслуговування населення, які активно використовуються у практиці зарубіжних країн. Протягом декількох поколінь значна частина населення України користувалася туристичними послугами, у результаті чого потреба в них стала масовою, тобто увійшла в норму життя, стала частиною національної культури. Нерідко туризм виявлявся в різних країнах тим важелем, використання якого дозволяло оздоровити всю національну економіку країни. Туристично-рекреаційна галузь відіграє значну роль у формуванні валового внутрішнього продукту, створенні додаткових робочих місць, забезпеченні зайнятості населення й активізації зовнішньоторговельного балансу. Туризм впливає на такі ключові галузі економіки як транспорт і зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання й інші, тобто виступає своєрідним каталізатором соціально-економічного розвитку держави.

Актуальність теми дослідження підкріплюється затвердженою на загальнодержавному рівні Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», яка одним зі своїх першочергових пріоритетів передбачає розвиток туризму. Крім того, підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом вимагає удосконалення не лише законодавства, але й впровадження європейських підходів до організації публічного управління, формування спільних цінностей та сприятливих умов для життя людей, що забезпечується через розвиток туристично-рекреаційної сфери.

Гіпотеза дослідження. Ефективному розвитку туризму в Україні багато в чому заважає відсутність чіткої системи державного регулювання туристично-рекреаційної сфери, нерозвиненість інфраструктури. Аналіз вітчизняної літератури й практики показав недосатню розробленість понятійного апарата, відсутність системного підходу й наукової методології обґрунтування характеру й ступені державного регулювання туристично-рекреаційної галузі України. Таким чином, відсутність методологічної бази й недостатність методичних розробок

проблеми державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери й можливість практичного застосування результатів дослідження в прийнятті нормативно-правових актів, стратегічних та програмних документів розвитку туризму, надають дослідженню актуальність.

Мета дослідження. Метою даного дослідження є обґрунтування теоретико-методологічних засад і розробка практичних рекомендацій та стратегічних напрямів удосконалення механізмів державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери Літинської РДА.

Завдання дослідження. Необхідність досягнення поставленої мети зумовила визначення та вирішення таких завдань:

- визначити на методологічному рівні основи функціонування механізмів державного регулювання розвитку туристичної галузі;
- проаналізувати державне регулювання розвитку туризму у Літинській РДА;
- окреслити науково-методичні засади державного регулювання туристично-рекреаційною сферою;
- визначити й науково обґрунтувати механізми державного регулювання районуванням просторової організації туристично-рекреаційної сфери України;
- провести комплексний аналіз стану системи державного регулювання туристично-рекреаційної сфери в Літинській РДА;
- здійснити обґрунтування антикризових технологій державного регулювання туристично-рекреаційною сферою.

Аналіз наукових джерел. Про проблематику державного регулювання окремими сферами суспільного життя в Україні, державного регулювання економіко-господарської діяльності, у тому числі й галузі туризму, свідчить, що українським ученим тут належить вагомий теоретичний доробок. Цим питанням присвячено наукові праці Ю. В. Алексєєвої, Л. В. Антонової, В. Д. Бакуменка, В. Г. Бодрова, І. В. Валентюк, П. І. Гамана, Л. І. Давиденко, А. О. Дегтяря, С. М. Домбровської, В. М. Князева, та багатьох інших. Водночас деяким питанням цієї важливої з практичної точки зору та складної в теоретичному плані проблеми не

приділено достатньої уваги. Досі, недостатньо опрацьованими залишаються питання розробки конкретних механізмів розвитку та реалізації державного регулювання в туристичній індустрії рекреаційних регіонів України, відсутня єдина цілісна наукова державно-управлінська теорія. Перетворення індустрії туризму на потужну галузь ще не стало предметом всебічного науково-практичного вивчення, а це, в свою чергу, призводить нерідко до кон'юнктурних міркувань і рекомендацій в центрах прийняття політичних, нормативно-правових, соціальноекономічних рішень і організаційних заходів. Це й зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Об'єктом дослідження є державне регулювання туристично-рекреаційної сфери у Літинській РДА.

Предметом дослідження є механізми державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери Літинської РДА.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань у дипломній роботі було використано такі методи дослідження:

- методи аналізу і синтезу – для дослідження сучасного стану розвитку туризму та ринку туристичних послуг, а також механізму державного регулювання туристичної галузі в Україні;
- статистичний метод – для розгляду процесів розвитку туризму та державного регулювання туристичної діяльності у динаміці;
- метод описового моделювання - для дослідження світової практики державного регулювання та визначення напрямів розвитку міжнародної туристичної діяльності;
- методи порівняння і елімінації - для визначення особливостей та специфіки державного регулювання в різних країнах світу та вироблення практичних рекомендацій щодо використання світового досвіду в Україні;

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

- уточнено та доповнено структуру суб'єктів туристичної галузі України положеннями про те, що на сучасному етапі зростає роль та функції органів державного регулювання;

- доповнено механізм державного регулювання міжнародної туристичної діяльності положеннями про зростання ролі, як прямих, так і непрямих методів регулювання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у підвищенні конкурентоспроможності країни завдяки впровадженню запропонованого комплексу заходів щодо удосконалення державного регулювання туризму, підвищенні якості надання туристичних послуг, покращенні туристичної інфраструктури держави та формуванні позитивного іміджу України у світі. Теоретичні положення, висновки й рекомендації, запропоновані в дипломній роботі, є важливими для подальшого наукового дослідження окремих аспектів проблеми державного регулювання туристичної галузі, для вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази в Україні щодо розвитку туризму.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі й нормативно-правові акти, матеріали Державного агентства з туризму та курортів, статистичні дані Державного комітету статистики України та міжнародних організацій, публікації вітчизняних і зарубіжних учених у галузі економіки, державного управління.

Апробації наукових досліджень були розміщені у двох збірниках наукових праць: VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології» та VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Менеджмент XXI століття: сучасні моделі, стратегії, технології», а також за результатами дослідження опубліковано дві наукових праці - «Механізм державного регулювання у сфері туристично-рекреаційної діяльності» та «Реалізація державної політики у сфері туристично-рекреаційної діяльності»

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 58 сторінок, 6 таблиць, 4 рисунки, 5 додатків. Список використаних джерел налічує 50 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Активна політика держави, що проводиться в області регулювання будь-якої галузі економіки, неможлива без ретельного вивчення специфіки, особливостей історичного розвитку і оцінки поточного стану туристичної галузі. Третє тисячоліття кидає виклик державному управлінню – його система повинна нарощувати свою конкурентоспроможність та ефективність, одночасно демонструючи високий професіоналізм і дотримання законності. Досягти помітних результатів у державно-управлінській сфері можна тільки при сучасній підготовці керівних кадрів, при свідомій модернізації керівництва на всіх рівнях управління. Сьогодні існує необхідність модернізації державного управління, спрямованого на підвищення ефективності та результативності роботи державних структур у соціально-економічній сфері. Це потребує зміни базової моделі менеджменту у державній службі, яка виконує основні завдання державного управління [31].

Для комплексного вивчення проблеми державного управління соціально-економічною сферою, необхідно провести детальний ретроспективний аналіз стану наукової розробки цієї проблеми вітчизняними дослідниками та зарубіжними вченими, які працювали в галузі економіки, права, державного управління, географії тощо [4]. Основний акцент приділятиметься науковим школам, окремим вченим, дослідникам-практикам, результати роботи яких, будуть використані для удосконалення науково-методологічних основ державного управління та основам регулювання соціально-економічної сфери в цілому й туристично-рекреаційної складової зокрема. Таким чином, основна увага приділена науковому доробку зарубіжних та радянських вчених минулого століття, а також сучасним дослідженням вітчизняних та іноземних авторів.

Учасники науково-практичної конференції «Державне регулювання сучасної туристичної індустрії» дали наступне визначення: «Туризм – галузь народного господарства (комплексне явище), наука, вид діяльності, відповідний потребам людей, що тимчасово виїхали з постійного місця проживання, у відпочинку, оздоровленні, пізнавальній діяльності, бізнесі».

Суть і зміст державного регулювання туризмом, як соціально-економічній категорії як найповніше можна виявити за допомогою аналізу мети, завдань, функцій і структурних елементів.

Метою державного регулювання туризмом є отримання прибутку державою за допомогою задоволення потреб, що виникають у людини, тимчасово відсутньої в місці постійного проживання, і встановлення довгострокових стосунків з перспективними клієнтами і контрагентами.

Застосування політики держави, стосовно туристичної галузі, опирається на певні основи регулювання даною галуззю, а саме – сукупність організаційних структур і методів їх регулювання, які повинні забезпечувати виконання функцій.

Цілі державного регулювання туризмом, з держави, мають різноманітний характер і зачіпають практично усі сторони життя суспільства: активний відпочинок громадян, участь в ділових, наукових і культурних зустрічах та заходах держави. Має спортивну, оздоровчу, виховну, релігійну, екологічну, історичну, архітектурно-містобудівну, літературно-художню, оглядову, навчальну функції. Для досягнення цих цілей необхідним є вирішення одного з головних завдань державного регулювання - створення необхідних умов для розширення туристської сфери за допомогою певних методів діяльності, а саме: правових, економічних, адміністративних та багатьох інших, грамотному розподілу ресурсів - кадрових та матеріальних, враховуючи існуючі пріоритети.

Оскільки туризм є джерелом національного доходу, метою державного регулювання туризмом, як галузі економіки являється створення і перерозподіл національного доходу за допомогою задоволення потреб туристів. На відміну від інших галузей економіки, туризм пропонує як продукт право на споживання певного роду послуг, тоді як самі послуги створюються в інших галузях

економіки. У цьому полягає специфіка сфери туризму як галузі національної економіки.

На мікрорівні якісна специфіка державного регулювання туризмом, що визначає особливості підприємницької діяльності в цій сфері, проявляється через унікальний характер взаємодії суб'єкта і об'єкта туристичної діяльності на основі реалізації туристичних технологій (по створенню турпродукту, по його просуванню, по забезпеченню попиту на споживання товару (турпродукту, туртовару, турпослуги, турпаketу). Проте об'єктом державного регулювання туризмом є не товар, а споживач товару, тобто об'єктом дії є турист з його потребами. Суб'єктом державного регулювання туризмом виступає туристичне підприємство (може бути туристична фірма, туристичне агентство).

Механізми державного регулювання туризмом, як економічною галуззю покликані забезпечувати його рівновагу і сталий розвиток. Конкретні напрямки, форми та масштаби державного регулювання туризмом визначаються характером і гостротою економічних, соціальних, екологічних та інших проблем у будь-якій країні певного періоду.

Державне регулювання потрібне за наявності трьох моментів:

1. У разі природної монополії, коли вихідною є теза про обмеженість ресурсів у галузі. Найчастіше ця обмеженість штучно створюється підприємствами, які функціонують у цих галузях, бо вона покликана створити особливі умови ринкової діяльності.

2. У разі ринкової монополії, коли йдеться про «не конкурентне ринкове витіснення», тобто продавці через дискримінацію цін або їх агресивне зниження намагаються витіснити з ринку конкурентів з метою встановлення панівного ринкового середовища.

3. Коли спостерігається побічна дія, тобто у процесі виробництва або споживання товарів з'являються недоліки у ціновій системі. Ціна втрачає властивість показника обмеженості, бо до уваги беруться лише ті вигідні та невигідні показники, що їх визначає економічний суб'єкт. Побічний (екстернальний) ефект може бути як негативним, так і позитивним. У першому випадку соціальні витрати перевищують особисті, а особиста вигода перевищує

суспільну. Прикладом є шкода, заподіяна навколишньому середовищу: вирубування лісів, забруднення стічними водами морів, озер, річок. І навпаки, у разі позитивного побічного ефекту соціальна вигода перевищує особисту [26, с. 7].

Отже, державне ринково-організаційне регулювання є політикою, що визначає правові обмеження для підприємств усіх сфер економіки, політикою, яка через застосування державою спеціальних заходів впливає на поточні ринкові події. Сьогодні в Україні загально визнаною є об'єктивна необхідність переходу до регульованого ринку, однак чітко не визначено форми, принципи й засоби державного регулювання. Через це особливого значення набуває встановлення кола об'єктів державного впливу, оскільки саме об'єкт зумовлює адекватну йому економічну форму державного регулювання. Розвиток об'єкта регулювання зумовлює розвиток форм і засобів його регулювання.

З початком перехідного періоду держава в цілому й окремі відомства як власники матеріально-технічної бази туризму й відпочинку втратили економічні можливості дотувати й містити ці об'єкти, значна частина яких у результаті була закрита. Можливості почати самостійну економічну діяльність і вступити в процеси ринкових перетворень у самих підприємств сфери туристично-рекреаційних послуг були також досить обмежені. При їхньому створенні акцент робився на масовість надаваних послуг, низьку якість, низьку рентабельність (так, наприклад, у найбільш масових сезонних баз розміщення туризму середня рентабельність була 0,7 % і окупність 124,3 роки) [11].

До того ж, втративши пільги на придбання путівок на тлі загального зниження купівельної спроможності, частина населення стала не в змозі здобувати туристично-рекреаційні послуги за їхньою повною вартістю. Проте держава й місцева влада залишаються власниками не тільки об'єктів сфери туризму й рекреації, але, що більш важливо, інфраструктурного оточення, природних ресурсів, пам'яток історії й культури. Фактично в руках держави перебувають як структури, що забезпечують функціонування об'єктів індустрії туризму (ЖКГ, транспорт, енергетика), так і власне об'єкти туристичного забезпечення (лікувальні природні ресурси, землі, заповідні території, музеї). При

цьому держава виконує функції податкового й нормативно-правового регулювання, ліцензування в сукупності з рішенням низки соціально-економічних завдань – гарантії реалізації потреб населення в туристично-рекреаційних послугах, підвищення ефективності використання природних ресурсів, досягнення стабільного зростання частки туризму в створенні національного доходу [4].

Якщо здійснювати порівняння центрального органу влади і місцевих органів, які контролюють і здійснюють державне регулювання у сфері туризму, можна дійти висновку, що політика держави на регіональному рівні має позитивний вплив на реалізацію туристичних можливостей на рівні району.

Таким чином, держава відіграє визначальну роль у процесі розвитку вітчизняної індустрії туризму, маючи можливості робити потужний регулюючий вплив. Туристична галузь повинна регулюватися державними механізмами так, щоб забезпечувати позитивне середовище для розвитку туристської діяльності в регіоні. Для розуміння причин і перспектив розвитку існуючої ситуації в галузі державного регулювання туризму розглянемо місце держави в організації й управлінні вітчизняним туризмом.

Як показує світова практика розробки та реалізації стратегічних планів розвитку туристично-рекреаційної галузі, досягнення позитивних результатів є неможливим без врахування принципу історизму, сутність якого полягає в об'єктивній оцінці відносної цілісності, завершеності того чи іншого історичного етапу соціального й економічного розвитку країни (регіону) [6].

З урахуванням цього зауваження суб'єктами регулювання розвитку туризму необхідно визнати не лише уповноважені державні органи, але і громадські туристичні організації й об'єднання. У зв'язку з цим, постає завдання з'ясувати, яким чином може бути розподілена діяльність між різними суб'єктами регулювання: державою, з одного боку, і туристичними організаціями та об'єднаннями – з іншого [11]. На базі рекомендацій ВТО з цього питання нами була складена таблиця 1.1.

Як видно з таблиці 1.1., деякі види діяльності державних і туристичних організацій збігаються. Це, природно, створює великий простір для їх спільної роботи.

Таблиця 1.1. - Розподіл напрямів діяльності між суб'єктами регулювання туризму

Діяльність державних органів з регулювання туристично-рекреаційної сфери	Діяльність громадських туристичних організацій і об'єднань з регулювання туристично-рекреаційної сфери
<ul style="list-style-type: none"> – розробка державних стратегій і програм розвитку туризму; – створення нормативно-правової бази; – складання планів розвитку туризму; – оптимізація національних туристично-рекреаційних ресурсів; – податкове і митне регулювання; – надання пільгових кредитів; – інвестиції в об'єкти туристичної інфраструктури; – розвиток наукових досліджень у туристично-рекреаційній сфері; – кадрове забезпечення туристично-рекреаційної діяльності; – захист прав і інтересів туристів та рекреантів; – забезпечення безпеки туризму; – збір статистичних даних; – макромаркетинг національних турпродуктів; – охорона довкілля; – охорона історичних пам'яток. 	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення урядових інтересів з туризму в міжнародному масштабі; – підписання двосторонніх і багатосторонніх угод з метою збільшення туристичних потоків між країнами-учасниками; – організація спільних маркетингових досліджень туристичного ринку і поведінки споживачів; – оптимізація національних туристично-рекреаційних ресурсів; – забезпечення технічної і фінансової співпраці; – публікація статистики, оглядів, брошур, листівок, путівників і спеціальної туристичної інформації; – реалізація туристичних продуктів в інших країнах (створення туристичних агентств за кордоном для забезпечення інформацією і збуту); – забезпечення професійної підготовки в туристично-рекреаційній сфері (курси, семінари, навчальні програми); – захист і збереження туристично-рекреаційних ресурсів і ексклюзивної спадщини країни (монументів, історичних місць), кампанії з захисту культури і мистецтва; – охорона довкілля (проведення кампаній з охорони природи, парків відпочинку, природних ресурсів).

Одним з найважливіших завдань громадських організацій в туристично-рекреаційній сфері є виконання ролі сполучної ланки між державними органами різного рівня і туристичними підприємствами, а також координація діяльності останніх з метою підвищення їх ефективності та забезпечення умов стійкого розвитку галузі.

Дослідження змісту діяльності туристичних організацій і форм їх взаємодії з державними органами регулювання туризму представляє великий інтерес з наукової і практичної точок зору, проте воно виходить за рамки цього дослідження. Ми зосередимо свою увагу на проблемах державного регулювання розвитку туризму сучасної української соціально-економічної ринкової моделі розвитку туризму, на державному і регіональному рівнях, в умовах економічної кризи початку XXI століття.

Державне регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери – це дія держави на діяльність господарюючих суб'єктів і ринкову кон'юнктуру для забезпечення нормальних умов функціонування ринкового механізму, реалізації державних соціально-економічних пріоритетів і вироблення єдиної концепції розвитку цієї сфери. Це – складний процес (рис. 1.1), що включає процедуру розробки державної політики регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери, обґрунтування її мети, завдань, основних напрямів, вибору інструментів і методів її проведення. Специфічною особливістю регулювання розвитку туризму від інших галузей господарства є те, що в регулюванні галузі беруть участь громадські організації, представлені туристичними асоціаціями [23].

Під однією з найважливіших цілей державного регулювання туристичною галуззю варто розуміти створення сучасного та ефективного туристичного комплексу, який зможе забезпечувати обширний спектр можливостей задоволення потреб українських та іноземних громадян.

Зміст державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери визначається завданнями, що стоять перед державними органами, а також тими інструментами, які є в розпорядженні держави при проведенні цієї політики. Слід також відмітити, що в деяких країнах державна політика у сфері туризму не реалізується окремо, а інтегрується в політику інших секторів економіки, наприклад у виробничу політику, політику платіжного балансу, планування використання землі тощо.

Після визначення завдань, на нашу думку, необхідно перейти до формування основних напрямів єдиного комплексного державного механізму

регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери, який передбачає проходження таких етапів:

1. Виходячи із загальної структурно-галузевої стратегії розвитку економіки країни (території), визначити місце і роль туристично-рекреаційної галузі в її структурі.
2. Обґрунтування стратегічних пріоритетів у розвитку туристично-рекреаційної сфери.
3. Виявлення проблем розвитку і розміщення великих туристично-рекреаційних комплексів.
4. Ранжування стратегічних і поточних пріоритетів за ступенем важливості.
5. Оцінка ресурсних можливостей.
6. Вибір основних напрямів єдиної комплексної державної політики регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери [22].

Рисунок 1.1. - Схема процесу державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери.

Щодо туристично-рекреаційної сфери нами були конкретизовані й розширені функції і методи реалізації державної політики (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2. - Функції та методи державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери

Функції	Методи
1. Загальна організація і правова регламентація туристично-рекреаційної діяльності	–визначення єдиних понять, термінів; –процедура укладання угод, договорів; –отримання віз; –порядок проходження кордону і перевезення товарів.
2. Планування розвитку туристично-рекреаційної сфери	–розробка загальних стратегій і концепцій розвитку туристично-рекреаційної сфери; –регулювання просторового розміщення об'єктів туризму та рекреації; –планування розвитку інфраструктури.
3. Регулювання окремих видів діяльності	–ліцензування; –стандартизація; –сертифікація.
4. Забезпечення безпеки туризму	–ліцензування; –стандартизація; –сертифікація; –страхування; –видача пам'яток туристу.
5. Кадрове забезпечення туризму	–створення системи безперервної підготовки кадрів для туристично-рекреаційної сфери; –організація підвищення кваліфікації працівників туристичних підприємств.
6. Забезпечення наукових досліджень туристичного ринку	–маркетингові дослідження на туристичному ринку; –створення національних центрів вивчення туризму; –інформаційне забезпечення туристичних підприємств.
7. Підтримка зовнішньоекономічної діяльності туристичних фірм	–створення представництв і філій за кордоном; –укладання міжнародних договорів; –участь у вирішенні конфліктів; –реклама національних турпродуктів; –просування турпродукту на ринку.
8. Забезпечення охорони довкілля та історичних пам'яток	–охорона та відновлення природних ресурсів; –охорона та реставрація історичних пам'яток; –фінансування установ культури.
9. Створення сприятливого іміджу країни, регіону	– маркетинг; – реклама, інформаційно-аналітична пропаганда (видання карт, відеороликів і т. ін); –іноземне інвестування.
10. Контроль і нагляд	–контроль; –моніторинг міжнародної конкурентоспроможності національних турпродуктів.

Форми і масштаби державної допомоги індустрії туризму, розміри державних інвестицій у цю сферу залежать від місця туризму в національній економіці. Проте майже в усіх країнах у фінансуванні та створенні інфраструктури туризму державі належить особлива роль, і вона надає допомогу в розвитку індустрії туризму в різних формах – субсидій, пільгових позик, заборук, податкових пільг [1].

У світовій практиці застосовуються різні інструменти державного регулювання економіки, які з успіхом можуть бути використані для державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери (таблиця 1.3): нормативно-правове (до цієї ж групи належать правила, які визначають обов'язковість членства в різних туристичних організаціях); державне управління об'єктами, що мають особливе значення (у сфері туризму до таких, наприклад, відносяться заповідники, національні парки, музеї, історичні пам'ятники); податкове регулювання; грошово-кредитне регулювання; бюджетне регулювання; цінове регулювання; регулювання охорони та відновлення довкілля; антимонопольне регулювання; зовнішньоекономічне регулювання [4].

Існують різні способи створення позитивного іміджу країни – це, наприклад, зустрічі фахівців з журналістами, запрошеними в країну, відрядження вітчизняних фахівців за кордон, виступи перед іноземною аудиторією, створення та випуск інформаційної продукції тощо. Про важливість цього методу регулювання говорить той факт, що засоби, які виділяються з державного бюджету на проведення заходів щодо просування туристичного іміджу країни, в деяких країнах перевищують половину бюджету відповідних державних організацій, причому велика частина бюджету йде на фінансування заходів щодо зв'язків з громадськістю (від однієї третини до двох третин). Ефективність заходів щодо просування може бути збільшена за допомогою міжнародних угод по кооперації між міністерствами з туризму або організаціями, відповідальними за туризм [5].

Таблиця 1.3. - Класифікація інструментів державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери

Сфери регулювання	Інструменти регулювання
Правова	– прийняття законів, нормативно-правових актів, положень; – прийняття національних і регіональних концепцій та програм розвитку туризму.
Економічна	– прямі інвестиції в туристичну інфраструктуру; – податкові пільги; – адміністративні пільги; – зовнішньоекономічні пільги; – пільгове кредитування; – регулювання цін і тарифів; – страхування.
Соціальна	– субсидування створення робочих місць; – розвиток соціального туризму; – розвиток дитячого і молодіжного туризму; – інвестування в розвиток людського потенціалу; – захист прав та інтересів туриста.
Політична	– встановлення мораторіїв та інших санкцій; – визначення порядку в'їзду та виїзду іноземних туристів і внутрішньої міграції; – формування іміджу країни.
Науково-освітня	– організація й фінансування підготовки кадрів у системі середньої і вищої освіти; – фінансування наукових досліджень у галузі туризму; – організація міжнародних і внутрішніх стажувань.
Екологічна	– охорона і відновлення природних ресурсів за рахунок податків, інвестицій, стандартизації, розподілу ренти.
Культурна	– формування програм з охорони й реставрації історичних пам'яток; – фінансування установ культури.

Проведений аналіз показав, що арсенал методів державного регулювання туризму дуже широкий: серед методів державного регулювання туризму присутні методи адміністративної та економічної дії. Деякі методи регулювання туризму є досить специфічними, вони практично не використовуються для інших галузей і тому потребують детальнішої характеристики.

Наприклад, заходи щодо просування туризму є складовою макромаркетингу, що проводиться державою і переслідує мету збільшення попиту в потенційних клієнтів. Ці заходи повинні бути спрямовані на формування позитивного і привабливого іміджу країни.

Мета цих дій – обмін або об'єднання зусиль із просуванням (поширення плакатів, аудіо- і відеоматеріалів, спільне використання представницьких офісів тощо). Оскільки кількість організацій, які здійснюють заходи щодо просування туризму, велика, то важливу роль грає координація дій, якою зазвичай займаються представництва державних організацій за кордоном.

Наступним уже досить традиційним методом регулювання розвитку туризму є регулювання цін і тарифів на турпродукти, турпослуги і туртовари. Набір засобів цінового регулювання різноманітний.

По-перше, багато пам'яток знаходяться в державній власності, більшість авіакомпаній контролюються державою, а в деяких країнах, що розвиваються, навіть готелі належать державі. Як правило, соціальна інфраструктура і транспортні мережі вважаються природними монополіями, і якщо вони не належать державі, то повинні принаймні нею контролюватися. Побічно держава може вплинути на ціни за допомогою економічних важелів (наприклад, використовуючи валютний контроль, який може привести до обмеження обміну валюти, внаслідок чого туристи будуть вимушені міняти валюту за завищеною ціною і тим самим збільшувати реальну ціну подорожі), податків від продажів, відкриття магазинів у митних зонах. Держава, окрім вищезгаданих методів, може вплинути на попит за допомогою ліцензування або градації за якістю обслуговування. Ця міра особливо часто застосовується в готельному бізнесі, коли кількість пропонованих номерів перевершує попит, і за допомогою регулювання цін уряд не може усунути цей дисбаланс [7].

Деякі держави з підвищеним туристичним навантаженням регулюють попит через обмеження в'їзду туристів, наприклад, зменшують кількість віз, що видаються в країні, звідки прибувають туристи, скорочують будівництво готелів поблизу природних пам'яток або закривають останні від відвідування з метою екологічного захисту.

На відміну від управління попитом, націленим на вибір туристів і регулювання цін, державне регулювання пропозиції пов'язане з дією на продавців туристичних послуг. Для управління пропозицією держава використовує такі

методи: дослідження ринку і планування, регулювання ринку, планування і контроль за використанням землі, житлове регулювання, податки, інвестиції.

У багатьох країнах діють правила розвитку туризму не лише країни, але і розвитку туризму міст і районів, відповідно до яких змінюються і розвиваються методи використання землі. Як правило, державний контроль спрямований на захист ландшафтів і унікальних куточків природи. Держава також запобігає спекуляції земельним ресурсами, публікуючи плани місцевості, за допомогою жорстких вимог до земельних ділянок, що надаються для розвитку туризму. Контроль за використанням землі супроводжується регулюванням будівництва і полягає в архітектурному нагляді.

У багатьох країнах ухвалені закони, що захищають історико-архітектурні пам'ятники. Одним з ключових методів дії держави на туризм є оподаткування туристів. Це податки, що стягуються з туристів у готелях при розміщенні, в аеропортах при купівлі квитків, у казино, де держава вилучає більше половини виручки тощо. Проте введення податків не завжди може бути сприятливим для держави, тому що надлишковий податковий тягар, у свою чергу, може знизити попит на туристичні послуги, а отже, і прибутки.

Наступним методом дії держави на розвиток туризму є державні дотації, які проявляються в різних формах, починаючи від заходів щодо просування позитивного іміджу країни до надання податкових пільг на туристичну діяльність. Серед основних видів державних пільг можна виділити зниження ціни інвестицій у туристичні проекти, яка включає вигідні позики за вигідними відсотковими ставками (уряд відшкодовує різницю між фіксованою відсотковою ставкою і ринковою); субсидії, призначені для заохочення пріоритетних напрямів розвитку туризму. Грошові заходи застосовуються в основному для підтримки міжнародної конкурентоспроможності туристичного продукту країни.

Фіскальні заходи – це податкові пільги для туристичних фірм. Вони включають право на повне або часткове звільнення від податків або зниження податкових ставок. Ще одним методом державного регулювання, який взаємовигідний для туристичних фірм і держави, є використання механізму так званої туристичної ренти [8].

Туристична рента – це сформований з урахуванням місцевих особливостей платіж за якість природних та інших туристичних ресурсів, будь то пам'ятники історії і культури, пляжі, парки, етнографічні об'єкти, заповідники [4]. Чим більш відвідуваними вони стають, тим більші отримують за них рентні платежі. Скрізь у світі певна частина рентних платежів поступає до бюджету держави і витрачається передусім на розвиток туристичної інфраструктури в регіоні. Покращується дорожня мережа, під'їзні шляхи, готельне господарство, зв'язок, торгівля, медичне обслуговування, відроджуються народні промисли й ремесла. У свою чергу, це дає поштовх до пожвавлення економічної кон'юнктури, збільшення робочих місць, появи нових професій.

Окрім економічної політики, розвиток туризму заохочується і за допомогою соціальної політики, що проводиться державою, до якої належить регулювання тривалості робочого дня, відпусток, професійної підготовки. Аналіз завдань і основних напрямів формування єдиного комплексного механізму державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери, а також інструментів і методів регулювання дозволяє зробити такі висновки:

1. Суб'єктами державного регулювання туризму є спеціально уповноважені державні органи, а також громадські туристичні організації, що є специфічним для туристичної галузі. Процес формування єдиної комплексної державної політики розвитку туризму повинен будуватись на основі їх активної взаємодії.

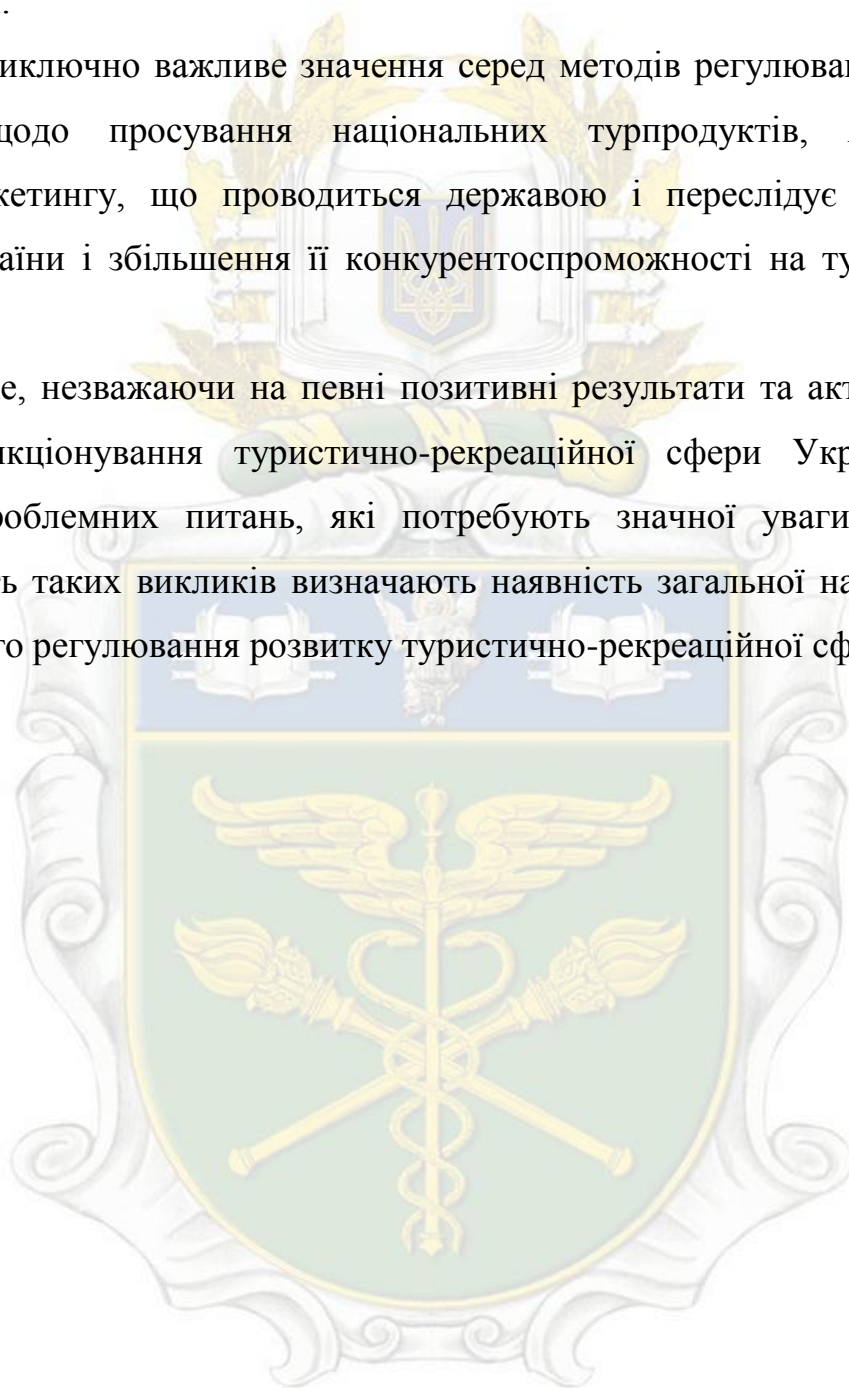
2. Державне регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери – це дія держави на діяльність господарюючих суб'єктів і ринкову кон'юнктуру для забезпечення нормальних умов функціонування ринкового механізму, реалізації державних соціально-економічних пріоритетів і вироблення єдиної концепції розвитку цієї сфери. Це – складний процес, що включає процедуру розробки єдиної комплексної державної політики регулювання розвитку туризму, обґрунтування її завдань, основних напрямів, вибору інструментів і методів її проведення.

3. Зміст державного регулювання розвитку туризму визначається завданнями, що стоять перед державними органами, а також тими інструментами, які є в розпорядженні держави для проведення цієї політики.

4. За відсутності спеціально розробленої єдиної комплексної державної політики регулювання розвитку туризму й інтеграції окремих її положень в інші державні політики втрачається цільова спрямованість регулювання туристичної діяльності.

5. Виключно важливе значення серед методів регулювання туризму мають заходи щодо просування національних турпродуктів, які є складовою макромаркетингу, що проводиться державою і переслідує мету позитивного іміджу країни і збільшення її конкурентоспроможності на туристичному ринку [9].

Отже, незважаючи на певні позитивні результати та активізацію в останні роки функціонування туристично-рекреаційної сфери України, залишається багато проблемних питань, які потребують значної уваги з боку держави. Сукупність таких викликів визначають наявність загальної наукової проблеми – державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ НАПРЯМКІВ ТУРИСТИЧНО – РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

2.1 Організаційна характеристика Літинської РДА

Правовий статус Літинської райдержадміністрації встановлюється Конституцією України, Законом України "Про місцеві державні адміністрації" та іншими законами України.

Районна державна адміністрація у своїй діяльності керується Конституцією України, Законом України "Про місцеві державні адміністрації" та іншими законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, обласної державної адміністрації та Регламентом Літинської районної державної адміністрації.

Районна державна адміністрація в межах району забезпечує:

- 1) виконання Конституції, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади вищого рівня;
- 2) законність і правопорядок, додержання прав і свобод громадян;
- 3) виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля;
- 4) підготовку та виконання відповідних бюджетів;
- 5) звіт про виконання відповідних бюджетів та програм;
- 6) взаємодію з органами місцевого самоврядування;
- 7) реалізацію інших наданих державою, а також делегованих Літинською районною радою повноважень.

Склади місцевих адміністрацій формуються головами, які в свою чергу призначаються Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України. Перший заступник голови призначається головою ОДА за погодження Кабінету Міністрів України.

Літинська РДА поділяється на такі структурні підрозділи:

I. Керівництво районної державної адміністрації:

- Голова районної державної адміністрації;
- Заступник голови районної державної адміністрації;
- Керівник апарату районної державної адміністрації;

II. Апарат районної державної адміністрації:

- Організаційний відділ;
- Відділ ведення Державного реєстру виборців;
- Сектор документообігу, контролю та роботи із зверненнями громадян;
- Головний спеціаліст з інформаційної діяльності;
- Провідний інспектор;

III. Структурні підрозділи районної державної адміністрації:

- Управління соціального захисту населення;
- Відділ економіки, містобудування та архітектури;
- Відділ фінансів;
- Архівний відділ;
- Сектор освіти, культури, молоді та спорту;
- Служба у справах дітей;
- Центр надання адміністративних послуг;
- Сектор бухгалтерської служби та господарського забезпечення;
- Сектор з питань мобілізаційної та оборонної роботи, цивільного захисту та взаємодії з правоохоронними органами;
- Сектор з питань правової роботи, запобігання та виявлення корупції;
- Сектор з питань персоналу (Див. додаток А).

Організація роботи апарату, механізми його взаємодії зі структурними підрозділами, а також організаційні та процедурні питання регулюються регламентом Літинської районної державної адміністрації. Порядок правового, організаційного, кадрового, методичного, інформаційно-аналітичного та матеріально-технічного забезпечення також висвітлені у Регламенті (Див. додаток Б)

На рисунку 2.1 зображено організаційну структуру Літинської РДА:

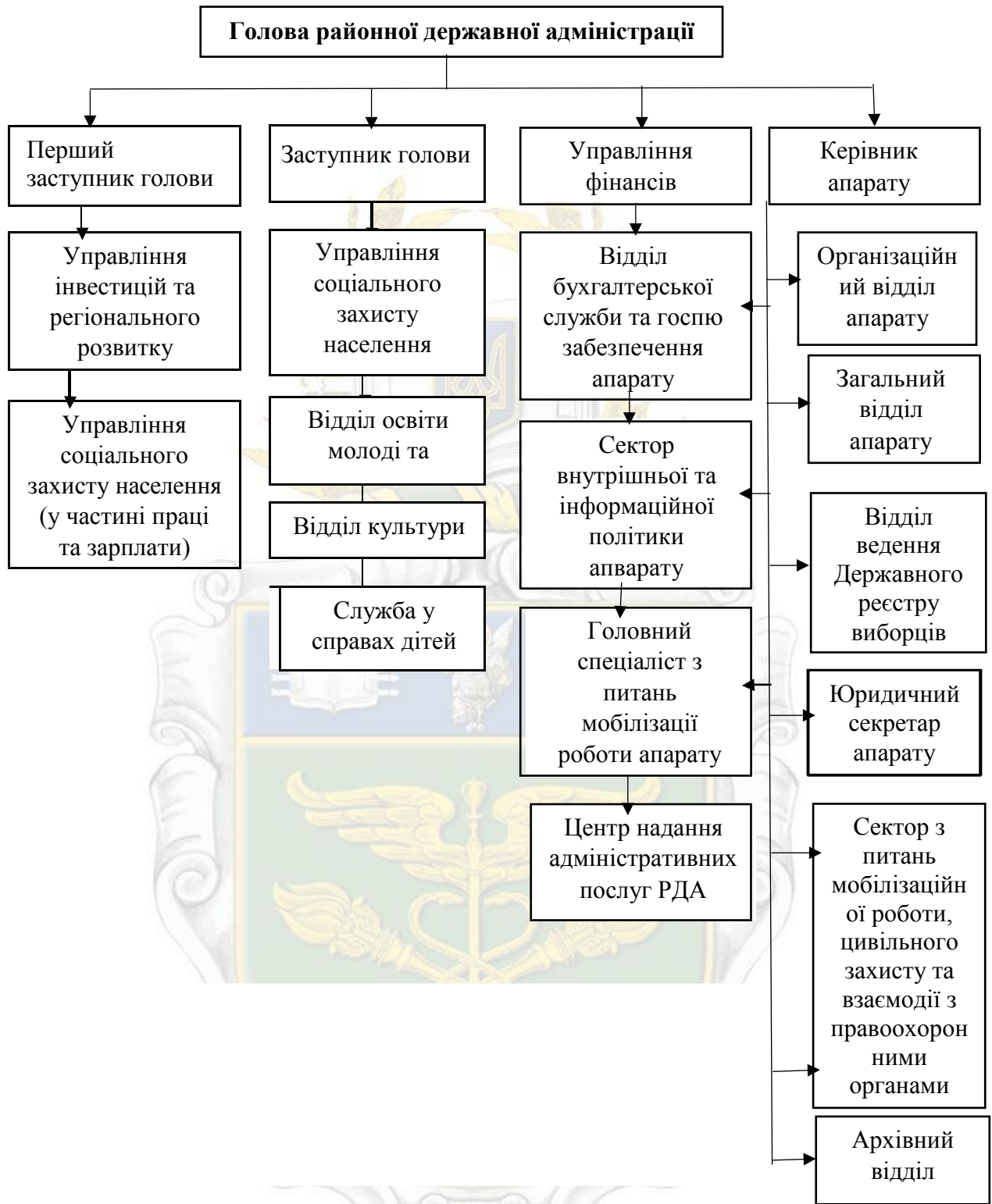

Рисунок 2.1. - Організаційна характеристика Літинської РДА

Основними завданнями організаційного відділу Літинської РДА є:

- Забезпечення діяльності голови та його заступника, взаємодія з управліннями, відділами, та іншими структурними підрозділами РДА та її апарату;
- спільно з відповідними підрозділами займається організацією підготовки проектів рішень районної ради, які вносяться на розгляд головою РДА;
- узагальнення, вивчення і поширення нововведень у діяльності районної державної виконавчої адміністрації, органів місцевого самоврядування, надання допомоги у методичній та практичній роботі, спрямованій на поліпшення та удосконалення управлінської роботи з питань, які належать до компетенції цього відділу;
- забезпечення прозорості та відкритості діяльності відділів і реалізацій прав кожного на доступ до публічної інформації про діяльність РДА;
- формування стратегій впровадження та розвитку в РДА та її підрозділах автоматизованих інформаційних систем, мереж та програм, а також збирання, прийом та передача первинної інформації, що необхідна для діяльності РДА.

Відділ ведення державного реєстру виборців виконує такі завдання, як:

- ведення реєстру відомостей про громадян України, що мають право на голосування і проживають, або знаходяться на території району;
- складення і утонення списку виборців на виборчих дільницях.

До основних завдань сектору документообігу, контролю та роботи зі зверненнями громадян належать:

- здійснення єдиного порядку ведення і роботи з документами;
- надання методичної допомоги з питань контролю за строками проходження і виконання документів, іншим структурним підрозділам

Сектор освіти культури, молоді та спорту ставить на меті виконання наступних завдань:

- реалізації державної політики в галузі освіти, створенні умов для гарантованих прав Конституцією України для громадян на отримання освіти;

- здійснення управління закладами освіти, організація їх роботи та зміцнення їх матеріальних баз;
- забезпечення та контроль за реалізацією державної політики з питань охорони культурної спадщини, а також управління музейною та бібліотечною сферами;
- робота над забезпеченням прав громадян на свободу літературної і художньої творчості, вільного розвитку культурно-мистецьких процесів, забезпечення доступу до всіх послуг закладів мистецтва і культури;
- створення умов для розвитку соціальної та ринкової інфраструктури у сфері культурно-мистецькій сфері та забезпечення з матеріально-технічних потреб.

Даний сектор керується положенням Літинської РДА «Про сектор культури, молоді та спорту (Див. Додаток Д)

Відділ економіки, містобудування та архітектури виконує такий перелік функцій:

- реалізація державної та регіональної економічної політики і політики у сфері управління майном, що перебуває в районній комунальній власності (спільній власності територіальних громад району);
- сприяння комплексному соціально-економічному розвитку району, розвитку міжрегіональних та міждержавних економічних зв'язків;
- проведення державної політики в галузі ціноутворення;
- підтримка та сприяння розвитку підприємництва і ділової активності;
- забезпечення виконання окремих повноважень, делегованих районною радою райдержадміністрації.

Відділ фінансів ставить на меті такі завдання:

- Забезпечення реалізації державної бюджетної політики на території району, без врахування селищної, сільських рад, що утворилися відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»;
- Складання розрахунків до проекту районного бюджету, формування розпису районного бюджету, внесення пропозицій щодо змін до бюджету та

- внесення змін до розпису з метою забезпечення належного виконання районного бюджету, ефективного використання фінансових ресурсів;
- Розроблення пропозицій з удосконалення методів фінансового і бюджетного планування та фінансування витрат;
 - Здійснення загальної організації та управління виконанням районного бюджету, координація діяльності учасників бюджетного процесу з питань виконання бюджету, проведення експертизи проектів нормативно-правових документів райдержадміністрації та районної ради у частині дотримання бюджетного законодавства та можливості фінансового забезпечення.

Отже, вищезгадані сектори РДА забезпечують організацію роботи адміністрації та контроль за взаємодією механізмів роботи структурних підрозділів.

2.2 Аналіз основних показників туристично-рекреаційної діяльності у Літинському районі

Район адміністративно-територіально поділяється на 1 селищну раду та 21 сільську раду, які об'єднують 62 населені пункти та підпорядковуються Літинській районній раді. Адміністративним центром є смт. Літин.

На території Літинського району проживає 37 618 жителів (станом на 1.10.2015).

Стратегія і тактика відіграє велику роль у формуванні туристично-рекреаційного комплексу, але для правильного її формування необхідно враховувати декілька пунктів, таких як: постановка питання про офіційне визначення місця і ролі даної галузі в економічній структурі, та визначення комплексу дій, які будуть застосовуватись на практиці різними рівнями управління.

Спрямування державної політики повинно орієнтуватись на створення позитивного ринкового середовища для економічно вигідного та ефективного розвитку рекреаційного бізнесу.

Географічне розміщення, наявна інфраструктура та природні ресурси є важливим чинником інвестиційної привабливості району. На його території працюють підприємства галузі промисловості, також досконало розвинута соціальна інфраструктура.

Багатий природно-ресурсний потенціал території району є основою для розвитку як виробничої діяльності, так і перспективних галузей у сфері туризму, розробки лісових, мінеральних, водних, фауністичних та природно-рекреаційних ресурсів.

На теренах району рекреацію можна розглядати в широкому аспекті розвитку, досягнення яких не є можливим без забезпечення високого рівня інфраструктури, професійної підготовки кадрового забезпечення та екологічної безпеки. Галузь рекреації варто розглядати як сферу забезпечення важливих потреб суспільства, яка в свою чергу повинна займати одне з місць у територіальній структурі галузей району. При застосуванні такого підходу потрібно диктувати певну тактику дій, програму її розвитку, яка передбачатиме формування ринкового середовища, економічні та правові умови якого мали б високий рівень для розвитку бізнесу в даній сфері.

У перспективі важливу роль в економіці району відіграватимуть розробки покладів торфу, сапропелю, глини, піску, фосфоритів, міді. Надра району мають такі корисні копалини, як граніт, діорит, глина, пісок, є джерела мінеральних вод (с. Осолинка, с. Вербівка). Окрім цього, розвідано незначні поклади бурого вугілля, гранату, флігопіту, мармуроподібних вапняків, каоліну, залізної руди. Третина природних запасів торфу області знаходиться саме в Літинському районі.

На території району є потужні запаси сапропелю, який накопичений у 23 озерах і становлять майже 15 відсотків розвіданих ресурсів в області. Цінність сапропелю, як мінеральної сировини, має досить широкий спектр застосування в сільському господарстві, хімічній та парфумерній промисловості.

Перспективним в плані залучення інвестицій є розробка фосфоритів та покладів самородної міді.

Досить велике значення для розвитку будівельної індустрії мають загальнопоширені корисні копалини - пісок, глина, суглинки та інші. Виявлено родовища рідкісного високоякісного піску для виробництва скла.

ТОВ «Грін Енерго Технології», що розташовується на території Літинської РДА представляє такі галузі, як харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів; виробництво готових металевих виробів; виробництво інших неметалевих мінеральних виробів; целюлозно-паперова промисловість, видавнича справа; виробництво електроенергії; виробництво деревини та виробів з деревини; виробництво інших основних органічних хімічних речовин.

У 2017 року головним управлінням статистики у Вінницькій області до основного кола промислових підприємств району включено підприємство ТОВ «Грін Енерго Технології».

У структурі ґрунтів району переважають опідзолені ґрунти (79 %), в незначній кількості є дерно-підзолисті, чорноземи, лукові, болотисті.

У Літинському районі нараховується 2 заповідних урочища загальною площею 47, 8 га , 5 пам'яток природи місцевого значення, 3 заказники місцевого значення - 373га, 1 пам'ятка загальнодержавного значення (урочище «Дубина» - 29 га), 1 заказник загальнодержавного значення («Дяківці» - 223 га).

Досить привабливим в інвестиційному плані є довгострокова оренда водних плес з метою вирощування риби, раків та організації відпочинку. Гордість району - лісові масиви в основному хвойних і дубових порід дерев та багаті природні рослинні ресурси.

Ліси становлять мають вагому частку від загальної площі району і мають досить важливе значення у формуванні ландшафту та унікального екологічного балансу території. Потенціал фауністичних ресурсів району визначається наявністю цінних видів лікувальних трав та дикорослих ягід. Місцеві ліси багаті на ягоди чорниці, малини, ожини.

Населення району займається вирощуванням полуниць, малини та ягід щорічні заготівельні обсяги яких складають більше 3 тис. тонн.

За наявністю природних ресурсів, район належить до перспективних регіонів в плані організації туристично-рекреаційної діяльності. Залучення інвестицій в розробку природних ресурсів, створення рекреаційних зон та розвиток туризму буде вигідним не тільки в плані вдосконалення природокористування, але і підвищення ефективності та гармонізації взаємозв'язків людини і природи.

У 2018 році був проведений аналіз соціально-економічної ситуації в районі за попередній період та було визначено чинники зовнішнього і внутрішнього впливу, які пригнічують розвиток району. На основі отриманих результатів була створена і розроблена «Програма економічного і соціального розвитку Літинського району на 2019 рік», яка була затверджена рішенням 19 сесії районної ради 7 скликання. Від початку 2019 року було підготовлено 5 проектів змін до вищевказаної програми, які мали розгляд на сесіях районної ради та затверджувались рішеннями.

Рішенням Вінницької обласної ради від 12.04.2017 №13/37 затверджено Регіональну схему формування екологічної мережі Вінницької області, Літинського району, відповідно до якої на території району є 1 об'єкт природно-заповідного фонду загальнодержавного значення площею 2 га. - парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Дубечненський» та 2 об'єкта природно-заповідного фонду місцевого значення загальною площею 771.92 га.

Розпорядженням голови Літинської райдержадміністрації від 24 лютого 2020 року №42 почало діяти Положення «Про сектор культури, молоді та спорту Літинської районної державної адміністрації» (Див. Додаток Д).

Від початку дії Положення, за туристично-рекреаційну сферу відповідає сектор культури, молоді та спорту Літинської РДА.

Наразі робочою групою за участю голів територіальних громад, постійних лісокористувачів та громадських організацій вивчається питання розширення меж природно-заповідного фонду району до індикаторних показників Вінницької області на 2021 рік та збільшення кількості об'єктів природо-заповідного фонду.

Водночас, не менш цікавою у Літинському районі є історична спадщина, яка представлена для туристів спорудою фортечного типу — повітова тюрма (1805), в

якій перебував У. Кармелюк під час допитів у 1822 р., і територіально розташована у смт. Літин. В даний момент у пам'ятці архітектури розмістилися зали Літинського краєзнавчого музею. Керівництвом музею доволі часто проводяться культурні виставки, творчі вечори та екскурсії з метою зацікавлення громадян у вивченні історії району.

Із пам'яток архітектури у Літині та по району збережено будинок повітової управи (1864, смт Літин); комплекс споруд церкви Різдва Богородиці : церква, дзвіниця, огорожа з брамою (XVIII ст., с. Журавне); садиба генерал-губернатора С. Трепова: палац, криниця, склеп з пам'ятником, школа (1884, с. Кам'янка), а в с. Дяківці – музей-садиба М. Стельмаха.

Також у Літині функціонує громадська культурно-освітня організація Подільський народний університет культури, колектив якого ставить на меті створення незалежного громадського центру неформальної освіти, самоосвіти і наукового просвітництва для мешканців району та туристів. Майстри університету культури створили систему курсів для самоосвіти населення, на базі яких і було створено творчі колективи: відомий на Вінничині ансамбль пісні «Ладодзвін» та школа моделей «Оksamит». На базі Подільського народного університету культури функціонують, відроджуються та популяризуються курси народних ремесел – гончарства, ткацтва, плетіння з соломки та багатьох інших. Водночас, колектив університету працює над реалізацією вагової частини стратегічної програми «Вінничина - шлях до культури: народна культура на захисті Вітчизни». В межах даної програми було проведено чимало корисних та цікавих заходів, проте знову привертають увагу жителів району та області до народної культури. Одним з найважливіших завдань даної програми є залучення туристів у містечко Літин та створення діючих механізмів для спілкування та комунікації людей у районі та Вінницькій області.

На території Літинського району, у с.Садове розташований заміський комплекс відпочинку «Баттерфляй», який щорічно приймає гостей із різних куточків України та іноземних туристів, які відвідують комплекс з метою відпочинку та оздоровлення. У комплексі часто проводяться різні за величиною та спрямуванням заходи, а також конференції. Керівництвом комплексу розроблені

піші та автобусні туристичні маршрути по пам'ятках архітектури та визначних місцях Літинщини.

Також у Літинському районі, в с. Городище функціонує дитячий оздоровчий табір «Казкова Долина», територія якого розташована у сосновому лісі, і має зручне та компактне розташування що дозволяє швидко дістатись до потрібного місця. Щорічно, табір відвідує близько 5000 дітей із різних куточків району, області та України.

Варто зауважити, що у 2019 р. для потреб Літинського туристичного інформаційного центру було придбано буклети про Літинський район на суму 7,8 тис. грн. та сувенірну продукцію на суму 7,2 тис. грн.

Протягом 2019 року забезпечено функціонування Літинського туристичного інформаційного центру. За звітний період його відвідало близько 300 туристів.

ТІЦ рекламує туристичні об'єкти району та міста, опікується питанням залучення туристів та їхнього супроводу різними об'єктами, є базою для проведення семінарів, конференцій, нарад, духовних ранків та ін. Лише у 2019 році, на базі ТІЦ, проведено більше 10 заходів різного рівня. Так, 21 травня 2019 року відбувся форум «Побудова успішного демократичного суспільства», організаторами якого були Літинська райдержадміністрація, Літинська районна рада. З метою задоволення інформаційних послуг туристів, на офіційній сторінці Літинського району, в соціальній мережі Фейсбук постійно оновлюється галерея та надається інформація про майбутні заходи та події, які могли б зацікавити туристів та населення району. До Всесвітнього Дня туризму, 27.09.2019, для відвідувачів на базі Літинського краєзнавчого музею було проведено: безкоштовні екскурсії, віртуальний екскурс «Туристичні бренди Літину», краєзнавчу відеоподорож «Рідне місто пізнаю», відео-презентацію «Літин-місто моє» та вікторини, переможці яких отримали сувенірну продукцію з туристичними об'єктами Літинщини.

З метою визначення ефективних механізмів розвитку туризму в районі, постійно здійснюється аналіз та оцінка стану туристично-рекреаційної галузі району, проводиться облік та паспортизація об'єктів туристичної інфраструктури, закладів харчування, об'єктів історико-культурної спадщини.

Зокрема, вивчаються та систематизуються матеріали про туристично-рекреаційний потенціал району, які використовуються в подальшій діяльності для презентацій, видання туристичних путівників, брошур, буклетів. Яскравим прикладом цього може слугувати виготовлення інформаційної продукції:

- 2 буклетів «Незвіданий Літин» (культурно-пізнавальний та рекреаційний туризм) та «Сакральний Літин» про Літинський район;
- випуск брошури «Чому варто відвідати Літин» та путівник «Літин туристичний»;
- змонтовано красзнавчий презентаційний фільм по історії смт.Літин, «Сучасне і минуле Літину», і коротке історичне відео «Історія Літину».

Загалом, тенденція відвідуваності Літину туристами йде до збільшення (відповідно до офіційного обліку): лише протягом 2019 року Літин відвідало більше тисячі туристів. Серед відвідувачів представники Польщі, Німеччини, Литви та інших країн.

Була розроблена Програма розвитку туризму в районі на 2017-2021 роки (Див. додаток В).

Таблиця 2.1. - Обсяги фінансування Програми розвитку туризму в районі (тис. грн.)

Роки	Обсяги фінансування			
	Всього	в т.ч. за джерелами фінансування		
		обласний бюджет	місцевий бюджет	інші джерела
2017 -2021	429,9	-	429,9	-
в т.ч.		-		-
2017р.	115,5	-	115,5	-
2018 р.	87,9	-	87,9	-
2019 р.	75,5	-	75,5	-
2020 р.	75,5	-	75,5	-
2021 р.	75,5	-	75,5	-

Результатом реалізації заходів Програми розвитку туризму є відновлення та розвиток існуючої матеріально-технічної бази туризму, створення нових рекреаційно-туристичних об'єктів, забезпечення комплексного розвитку туристичних центрів, впровадження нових форм організації туризму, розвитку

сільського зеленого туризму, створенню відповідної мережі туристично-екскурсійних маршрутів з комплексом обладнаних для відпочинку місць.

Отже, можна зробити висновок, що інвестиції в розробку природних ресурсів, створення рекреаційних зон та розвиток туристичної галузі буде позитивно впливати на інфраструктуру та економічний стан Літинського району, а також сприятиме гармонізації взаємозв'язків людини і природи.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЛІТИНСЬКІЙ РАЙОННІЙ ДЕРЖАВНІЙ АДМІНІСТРАЦІЇ

3.1 Застосування модернізаційних елементів в формуванні сучасної стратегії розвитку туристично-рекреаційної діяльності органу публічної влади

Сучасний етап формування та розвитку ринкової економіки, поглиблення процесу інтеграції, включення національних галузевих ринків до системи світового глобального ринку супроводжується створенням і розвитком конкурентного середовища в усіх галузях економіки. Туризм є важливою рушійною силою економічного зростання й процвітання економіки країн світу. Щодо України, то туристична галузь, хоч і не має такого рівня розвитку, як у інших провідних державах, проте її функціонування справляє певний вплив на економіку і є досить перспективним. Експерти Світової організації торгівлі оцінюють прямий внесок туризму у ВВП України протягом останніх років на рівні 2,0-2,3% загального обсягу ВВП.

У сучасному світі відпочинок, рекреація, туризм, оздоровлення є найвищою соціальною цінністю. Рекреаційно-туристична галузь є однією з найбільших галузей економіки, де залучення нових технологій не призводить до скорочення працюючого персоналу. Стратегічна мета розвитку туризму – створення конкурентоспроможного продукту, здатного максимально задовільнити туристський попит та забезпечити на цій основі комплексний розвиток території при збереженні екологічної рівноваги й історико-культурної спадщини. Розвиток туризму істотно впливає на такі сектори економіки, як промисловість, сільське господарство, будівництво, транспорт, страхування, зв'язок, торгівлю, громадське харчування, житлово-комунальне господарство, сферу побутових послуг, культуру, мистецтво, спорт тощо, та стимулює їх розвиток. Однією з небагатьох

галузей, яка створює робочі місця без шкоди для навколишнього середовища є сільський зелений туризм.

Для ефективного функціонування сфери туристично-рекреаційної діяльності важливим є постійне вивчення з метою удосконалення рекреаційного господарства у регіоні. Даний процес передбачає застосування загальнонаукових та конкретно наукових методів – історико-географічного, статистичного, картографічного, за допомогою яких можна здійснювати дослідження стану розвитку рекреаційного господарства, його територіальної складової, а також реалізовувати процес прогнозування його розвитку у перспективі.

Структури рекреаційного комплексу пов'язані в одне ціле організаційно-управлінською структурою. Аналізуючи останні роки, можна впевнено сказати, що для удосконалення організаційної структури рекреаційного комплексу зроблено багато. На державному рівні було створено комітет з організації туризму, який зосереджений у відповідних підрозділах обласних адміністрацій, а районні адміністрації та місцеві органи самоврядування мають свої відповідні організаційні структури. Дані структури здійснюють координацію та організацію туристичної роботи на відповідних територіях. При здійсненні трансформаційних процесів відбулися зміни і в суспільному житті, і туристично-рекреаційній діяльності, адже в кожному з регіонів було організовано діяльність приватних, комерційних та державних установ, які здійснюють туристсько-рекреаційну діяльність. Функціонування приватних туристичних організацій здійснюється на основі ліцензій, і діють за нормами державної політики у сфері туризму, яка здійснюється за допомогою туроператорів і туристичних агенцій. Ці організації займаються реалізацією туристичного продукту за системою турів, як в межах регіону, так і в межах держави. В свою чергу, туристично-рекреаційний комплекс регіону керується відповідними органами державного управління, а керування індустрією туризму та рекреації здійснюють туроператори та агенти.

Держава визначила туризм одним з пріоритетних напрямів у розвитку культури та економіки, та ставить на меті створення сприятливих умов для туристичної діяльності. Цілі державного регулювання відображені на рисунку 3.1.

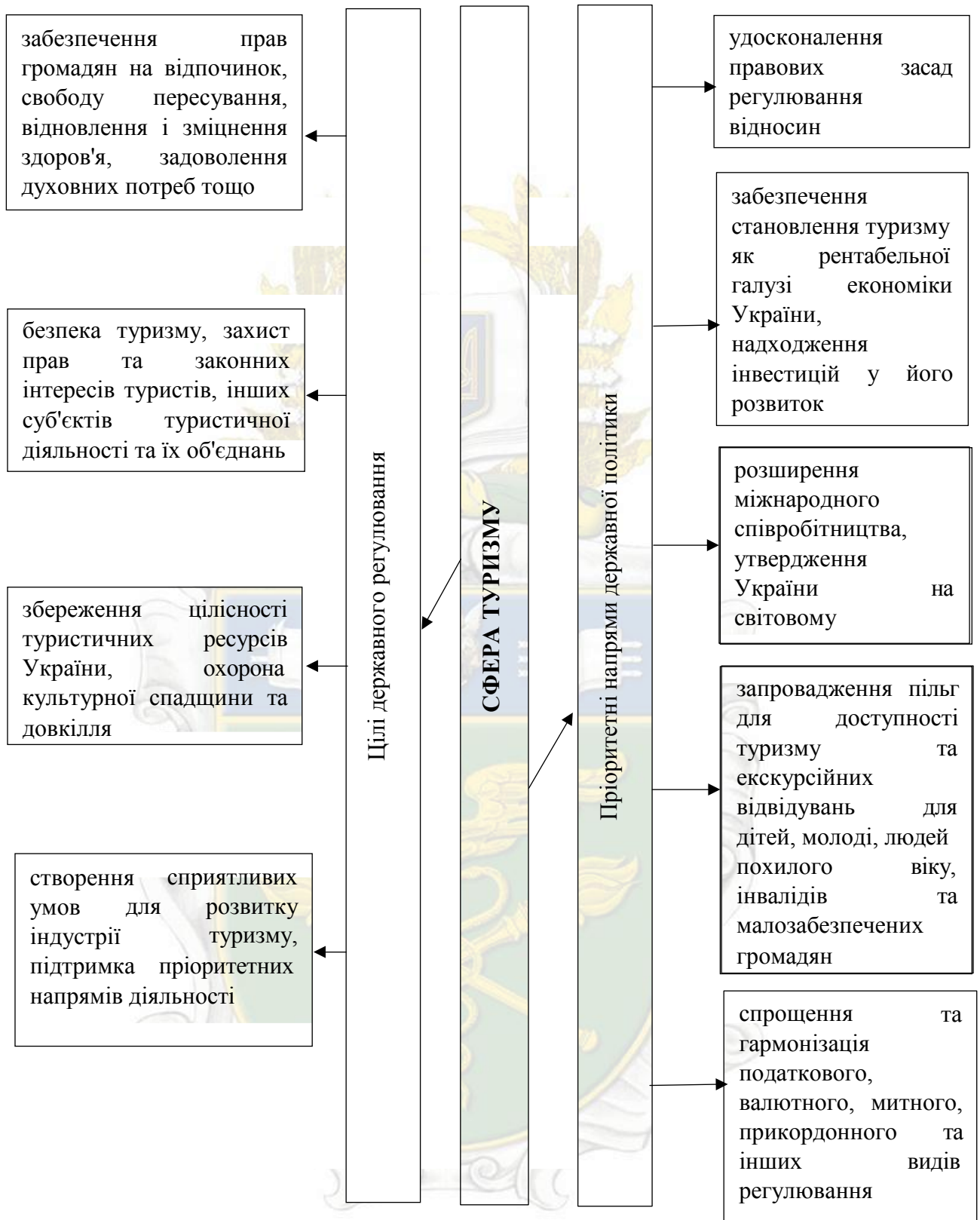

Рисунок 3.1 Цілі та пріоритетні напрями державного регулювання туристичної галузі

Регулювання галузі туризму здійснюється Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, які забезпечують і формують політику держави у туристично-курортній сфері,

місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, а також іншими органами, що знаходяться в межах їх компетенцій.

Державна політика сфери туризму може вдосконалюватись та реалізовуватись лише за таких умов:

- зменшення та мінімізація недоліків законодавства держави та імплементації до міжнародного законодавства про туризм та рекреацію;
- забезпечення співвідношення норм окремих нормативно-правових актів;
- досягнення єдності у концептуальній спрямованості норм;
- документальне забезпечення діяльності суб'єктів туристичної діяльності;
- оформлення туристичних формальностей;
- електронний документообіг у галузі туризму;
- уніфікація документів, що забезпечують функціонування туристичної галузі в державі та світовому просторі тощо.

Згідно Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення концепції Державної цільової програми розвитку туризму та курортів на період до 2022 року” від 1 серпня 2013 р. № 638-р туризм проголошено пріоритетним напрямом соціально-економічного та культурного розвитку. Органи державної влади відіграють важливу роль у створенні позитивних умов для здійснення туристично-рекреаційної діяльності, що надасть можливість для інвестицій як для великих, так і для малих проектів. Кошти, які надходять від туристів, є прямою інвестицією туристсько-рекреаційний комплекс, адже підвищення рівня туризму матиме позитивне відображення для економічного зростання регіонів.

З метою вдосконалення наявних цільових, регіональних і державних програм, спрямованих на розвиток туризму пропонуємо розглянути класифікацію видів туризму, що наведена в таблиці 3.1. В даний момент, туризм набирає популярність в суспільстві, незалежно від віку, статі, чи соціального статусу, а тому й значного поширення набувають різні його різновиди, такі як: релігійний, екологічний (зелений) туризм, спортивний та багато інших.

Таблиця 3.1. Класифікація та види туризму

№ з/п	Класифікація	Вид туризму
1	Мета поїздки	Науковий; пізнавальний; спортивний; культурний; рекреаційний, оздоровчий; діловий, сімейний; відпочинковий; подієвий тощо
2	За економічними ознаками	Активний (ввезення грошей) та пасивний (вивезення грошей)
3	За кількісною ознакою	Індивідуальний, груповий, сімейний
4	За організаційною ознакою	Туристична фірма, індивідуальний, родинний
5	За природно-ресурсною ознакою	Земний, водний, повітряний, гірський з відповідним транспортом та пішки

Основою для розроблення Програми розвитку туризму (Див. додаток В) у Літинській РДА слугувала саме класифікація видів туристичної діяльності, адже саме метод класифікації надає можливості для точного визначення місця туризму серед інших галузей економіки. Даний метод також допомагає більш цілеспрямовано підходити до створення ефективних систем управління економікою і туризмом, зокрема.

Заходи програм розвитку туризму реалізуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, суб'єктів підприємництва всіх форм власності, громадських організацій, цільових кредитів, міжнародної технічної допомоги, інвестиційних коштів, інших джерел, не заборонених законодавством. Фінансове забезпечення заходів щодо державної підтримки виконання загальнодержавної програми здійснюється в межах видатків центрального органу виконавчої влади в галузі туризму, передбачених у державному бюджеті на відповідний рік. Слід зазначити, що за рахунок коштів державного бюджету фінансуються загальнодержавні програми розвитку туризму, що реалізуються на всій території України. Місцеві програми розвитку туризму, що приймаються органами місцевого самоврядування, реалізуються на території відповідної

адміністративно-територіальної одиниці й фінансуються за рахунок відповідних місцевих бюджетів. Сьогодні значними проблемами для розвитку туристичної галузі в Україні та її регіонах є такі:

- відносно невеликий термін окупності капіталу в цій сфері призводить до того, що в гонитві за швидкими прибутками багато туристичних підприємств працюють без стратегії розвитку на майбутні періоди;
- відсутність інвестицій та інфраструктури туризму;
- фінансування туристичного бізнесу вважається ризиковим;
- відсутність єдиного механізму державного регулювання туристично-рекреаційним сектором економіки та інших.

Найближчим часом, рекреаційну політику Літинського району потрібно будувати за такими пріоритетними напрямками: забезпечення надання рекреаційних послуг, за допомогою підвищення показників якості, розширення асортименту та покращення умов обслуговування; реконструкція і модернізація діючих об'єктів рекреаційної та туристичної сфери. Кошти, виділені з бюджету доцільно буде вкладати в об'єкти, які не зв'язані напряму з туристично-рекреаційною сферою (дороги, водопостачання, зв'язок, сервісні служби тощо), адже ці інвестиції, в перспективі позитивно впливатимуть на розширення та покращення туристичного ринку в регіоні. В районі існує значний попит на відпочинок та оздоровлення в південних районах України, тому доцільним буде створення таких умов, які задовільнятимуть ці потреби у межах регіону. У перспективі, для задоволення потреб місцевих жителів та туристів, доцільною була б організація виробництва екологічно чистої сільськогосподрської продукції. На прикладі світового досвіду можна зробити висновок, що впровадження цих умов, при створенні екологічного виробництва, принесе розширення ринку збуту рекреаційно-туристичних послуг. Доцільним було б і активне залучення приватного сектору громадян до рекреаційного бізнесу.

Для виконання цих заходів необхідним є розв'язання таких основних моментів:

- покращення сервісу обслуговування та якості послуг, що надаються;

- запровадження механізмів ринку та новітніх стандартів управління рекреаційною сферою;
- впровадження тенденції росту темпів розвитку і дохідності рекреаційних господарств, зокрема посилення зайнятості населення;
- розвиток рекреаційного бізнесу та підприємництва, що дозволить забезпечити комплексне освоєння рекреаційних територій ;
- створення екологічної безпеки і сприятливих умов для відпочинку і оздоровлення населення, за рахунок розширення масштабів природоохоронної діяльності;
- реалізація масштабних заходів з відновлення, реставрації та збереження унікальних багатств – ландшафтів, історичних пам'яток, культури, архітектурних об'єктів;
- прискорення, розвиток та адаптація до новітніх умов міжнародного сервісу, методів ведення бізнесу в туристично-рекреаційній сфері.

Основною метою Програми розвитку туризму є здійснення заходів, спрямованих на розвиток туристичної галузі, забезпечення умов для повноцінного функціонування суб'єктів туристичної діяльності, залучення інвестицій, створення туристичного продукту, здатного максимально задовольнити потреби міжнародного і внутрішнього туризму з урахуванням природно-кліматичного, рекреаційного, соціально-економічного та історико-культурного потенціалу району, його етнографічних особливостей.

Основними завданнями Програми розвитку туризму є:

- забезпечення пріоритетного розвитку туристичної галузі;
- підвищення рівня добробуту громадян району, створення додаткових робочих місць, збільшення надходжень до бюджету від туристичної галузі;
- збільшення кількості туристів і екскурсантів, розширення меж туристичного сезону;
- координація дій державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів туристичної діяльності, громадських туристичних та екологічних організацій, залучення громадськості для подальшого розвитку туризму в районі.

У Програмі розвитку туризму Літинської РДА висвітлений перелік основних заходів.

1. Удосконалення системи державного регулювання туризму та нормативно-правової бази:

- Сприяння налагодженню міжнародного співробітництва та добросусідських відносин у галузі туризму;
- Розробка схеми планування території району з врахуванням пріоритетного розвитку туристично-рекреаційної галузі;
- Сприяння реалізації інвестиційних проектів у сфері туризму;
- Сприяння розвитку організованого туризму та рекреаційної діяльності на території природоохоронних об'єктів і державних лісових господарств району;
- Впровадження заходів щодо доступності осіб з обмеженими можливостями до туристичних продуктів, зокрема музеїв та закладів розміщення;
- Збереження і облаштування природних та культурно-історичних пам'яток, археологічних об'єктів з метою їх використання в туристичних цілях;
- Реконструкція і приведення в належний стан автомобільних доріг на основних туристичних маршрутах;
- Влаштування автомобільних туристичних маршрутів через лісові масиви;
- Розбудова придорожньої інфраструктури (закладів розміщення, харчування та сервісного обслуговування);
- Покращення транспортного сполучення до віддалених, туристично-привабливих населених пунктів;
- Реставрація відпочинково-оздоровчого комплексу для дітей «Казкова Долина».

2. Рекламно-інформаційне забезпечення:

- Організація та участь у нарадах, круглих столах, семінарах, конференціях з питань розвитку туризму;

- Створення та поширення інформаційної та методичної продукції (туристичні карти та схеми, буклети, путівники, плакати, фотоальбоми та інше);
- Організація та проведення в районі туристичних заходів та акцій, ознайомлювальних турів для представників засобів масової інформації з України та з-за кордону, туроператорів, представників громадських організацій, а також інших інформаційних акцій в межах району з підтримки внутрішнього та в'їзного туризму;

3. Розвиток дитячого та молодіжного туризму:

- Проведення туристично-красознавчих, патріотично-виховних, спортивно-туристичних заходів з дітьми та молоддю району;
- Створення умов у навчальних закладах для активної туристсько-красознавчої роботи гуртків і секцій.

4. Розвиток сільського зеленого туризму:

- Проведення інформаційно-просвітницької кампанії про значення сільського зеленого туризму для покращення соціально-економічного становища жителів віддалених населених пунктів;
- Сприяння участі у об'єднаннях власників садиб сільського зеленого туризму;
- Видання інформаційного проспекту–путівника про сільські садиби;
- Надавання консультацій суб'єктам підприємницької діяльності щодо розробки бізнес-планів у сфері сільського зеленого туризму та проведення навчань для сільської незайнятої молоді з поширенням досвіду роботи;

5. Безпека туристів:

- Забезпечення при проведенні масових заходів безпеки туристів, їх пошук та рятування, в т.ч. під час виникнення надзвичайних ситуацій, небезпечних для життя туристів і екскурсантів;
- Забезпечення туристів інформацією про заклади охорони здоров'я та пошуково-рятувальні служби;

- Інформування правоохоронних органів та пошуково-рятувального загону про проведення масових туристично–спортивних та екскурсійних заходів;
- Започаткування циклу лекцій з безпеки туризму в школах та інших навчальних закладах району;
- Обстеження місць проживання туристів, об'єктів історії, культури і природи, які входять до туристичних маршрутів, з метою забезпечення їх безпеки;

Отже, при врахуванні зазначених проблем та реалізації Програми розвитку туризму, на рівні регіону суттєво покращиться політична й економічна стабільність та задовольнить потреби туристів незалежно від обраного виду туризму.

Важливим є розвиток сільського зеленого туризму. Незважаючи на всі сприятливі умови для розвитку сільського зеленого туризму, за інформацією органів місцевого самоврядування, в районі діє 6 садиб сільського зеленого туризму.

На формування рекреаційного господарства у Літинському районі мають вплив ряд чинників, основними з яких є: культурно-історичні, природні та соціально-економічні ресурси.

Одним з дієвих методів дослідження є виявлення методів, спрямованих на оптимізацію функціонування рекреаційно-туристичного господарства у регіоні. В основі вивчення чинників та ресурсного потенціалу, які чинять вплив на попит і пропозицію послуг рекреаційного комплексу, а також структури рекреаційного господарства, надзвичайно важливим є виявлення проблем розвитку і визначення шляхів для їх розв'язання. Виходячи з цього, можливим є використання методу статистичного програмування, зокрема SWOT-аналізу, який ставить на меті виявлення позитивних і негативних аспектів у розвитку туристично-рекреаційної діяльності, визначення найкращих напрямів діяльності у межах регіону.

Запропонована та відображена медотика SWOT-аналізу туристичного потенціалу Літинського району у таблиці 3.2

Таблиця 3.2. - SWOT-аналіз туристичного потенціалу Літинського району

<p>(S) Сильні сторони регіону як території, сприятливої для розвитку туризму:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Переважно чисте та безпечне довкілля. • Гарні краєвиди, багаті флора та фауна. • Наявність річок, гір, озер, лісів. • Наявність об'єктів природо-заповідного фонду. • Багатство історико-культурних та архітектурних пам'яток. • Наявність музеїв зі значною кількістю експонатів. • Невелика ціна на проживання та харчування. • Значний потенціал для розвитку велосипедних маршрутів • Збережені сільські традиції та етнографія краю. • Проведення мистецько-фестивальної діяльності • Гостинність населення. • Відсутність міських територій. • Вигідне географічне розташування, близькість до кордонів. 	<p>(W) Слабкі сторони регіону, що можуть заважати розвитку туризму:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Відсутність затверджених в установленому порядку природних територій рекреаційного призначення, генеральних планів забудови і механізму освоєння територій. • Низький рівень розвитку інфраструктури, незадовільний стан доріг у районі. • Недостатній асортимент туристичних послуг • Відсутність знакування туристичних атракцій та маршрутів • Відсутність системи обліку туристів • Низький рівень усвідомлення населенням ролі та значення туризму для соціально-економічного розвитку
<p>(T) Потенційні можливості та вигоди від розвитку туризму в регіоні:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вдосконалення законодавства щодо розвитку рекреаційних територій та туризму. • Розвиток сільського туризму значно збільшить доходи населення, що поліпшить економічний розвиток сіл. • Збільшення зайнятості сільського населення, особливо жінок. • Зростання обсягів реалізації продукції особистих селянських господарств • Збереження історико-культурних та архітектурних пам'яток регіону. • Створення нових робочих місць у сфері обслуговування, медицини, транспорті • Розвиток пізнавального, історико-культурного та екскурсійного туризму. • Розвиток велосипедного туризму. • Просування туристичного іміджу району в Україні та за кордоном. • Залучення інвестицій в розвиток територій • Формування екологічної свідомості місцевого населення 	<p>(O) Загрози, які перешкоджатимуть розвиткові туризму, які треба попередити:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Конкуренція у сфері туристичної індустрії з боку туристично-розвинених районів. • Узалежнено розвитку громад від зовнішніх впливів при створенні великих туристичних об'єктів. • Екологічна небезпека, зокрема, від виробництв, природних явищ, в т.ч., паводків. • Відсутність закону "Про сільський туризм"

Проведений SWOT-аналіз туристичного потенціалу району дав змогу виявити сильні та слабкі сторони, можливості й загрози розвитку галузі, ідентифікувати основні напрямки розвитку туризму в районі та сформувані основні заходи реалізації Програми з розвитку туризму.

Програмою розвитку туризму визначаються такі пріоритетні напрями:

- створення сприятливих економіко-правових та організаційних умов для залучення інвестицій в туристичну сферу;
- створення туристичної, сервісної та інформаційної інфраструктури вздовж основних автомобільних доріг;
- забезпечення раціонального й ефективного використання природних, рекреаційних, історико-культурних ресурсів;
- підвищення якості туристично-рекреаційних послуг;
- забезпечення організаційних заходів щодо безпеки туристів.

Фінансове забезпечення програми розвитку туризму:

Заходи Програми розвитку туризму реалізуються за рахунок коштів районного, сільських, селищних бюджетів, суб'єктів господарювання всіх форм власності, громадських організацій, цільових кредитів банків, міжнародної технічної допомоги, інвестиційних коштів, інших джерел, не заборонених законодавством. Фінансове забезпечення заходів щодо державної підтримки виконання Програми здійснюється в межах видатків районної державної адміністрації, передбачених в районному бюджеті.

Для розширення та покращення туристично-рекреаційної сфери варто було би сформувані та розвивати сучасну інформаційно-маркетингову політику, пріоритетними напрямами якої було б вивчення та прогнозування попиту на рекреаційні послуги, формування ідей розвитку та їх оцінка, вивчення структури і напрямів туристських потоків, їх прогнозування, а також підготовка кваліфікованих кадрів у сфері рекреації та туризму, налагодження реклами і випуск якісного інформаційного матеріалу.

У 2016 році з метою аналізу соціально-економічної ситуації в районі за попередній період та визначення зовнішніх і внутрішніх чинників, які стримують розвиток району була розроблена «Програма економічного і соціального розвитку

Літинського району на 2017 рік», яка затверджена рішенням 12 сесії районної ради 7 скликання від 23 грудня 2016 року. З початку 2017 року підготовлено 7 проектів змін до вищевказаної програми, які розглядались на сесіях районної ради та затверджувались рішеннями.

Літинська РДА у здійсненні інвестиційної діяльності, стосовно туризму та рекреації передбачає відповідне управління даним процесом, основною метою якого є забезпечення високого рівня ефективності від реалізації сильних сторін, посилення слабких сторін, мінімізація та уникнення загроз і реалізацію можливостей у даній галузі.

3.2 Напрями удосконалення туристично-рекреаційної діяльності органу державної влади

З метою вдосконалення туристично-рекреаційної діяльності, нами запропоновані наступні пропозиції.

Виконання Програми розвитку туризму дасть змогу відновити та розвинути існуючу матеріально-технічну базу туризму, створити нові рекреаційно-туристичні об'єкти, забезпечити комплексний розвиток туристичних центрів. Реалізація даної Програми сприятиме залученню інвестицій у туристичну галузь району, впровадженню нових форм організації туризму, розвитку сільського зеленого туризму, створенню відповідної мережі туристично-екскурсійних маршрутів з комплексом обладнаних для відпочинку місць. Результатом Програми буде зростання іміджу району, як туристичного краю, в області і в Україні, а також зростання надходжень у бюджети всіх рівнів.

Індикатори оцінки ефективності реалізації Програми:

- зростання кількості туристів що відвідують район;
- збільшення кількості туристичних продуктів та пропозицій для відпочинку;
- збільшення обсягів залучених інвестицій для розвитку туристичної інфраструктури;

- зростання кількості туристичних садиб, ознакованих туристичних атракцій, промаркованих туристичних шляхів;
- створення нових робочих місць та збільшення доходів населення;
- збільшення обсягів надходжень податків, зборів та інших платежів до бюджетів усіх рівнів від суб'єктів підприємницької діяльності туристичної сфери, в тому числі до місцевих бюджетів.

Значний вплив на розвиток туризму району має стан розвитку дорожньої інфраструктури. Мережа доріг Літинського району представлена дорогами регіонального і місцевого значення загальною протяжністю – 268 км. Відсутність належного фінансування утримання та ремонту доріг державного і місцевого значення та недостатність коштів місцевих бюджетів призвели до незадовільного стану дорожнього покриття, що стало одним із чинників сповільнення розвитку туристичної галузі району.

Розроблені пішохідні маршрути, що проходять територією району, належать до різних категорій складності. В районі промарковано 250 км пішохідних туристичних притулків та екологічних стежок. Протягом 2014-2015 р. відремонтовано туристичні притулки.

Розроблено велосипедний маршрут та встановлено схему маршруту, яка зображена на рисунку 3.2

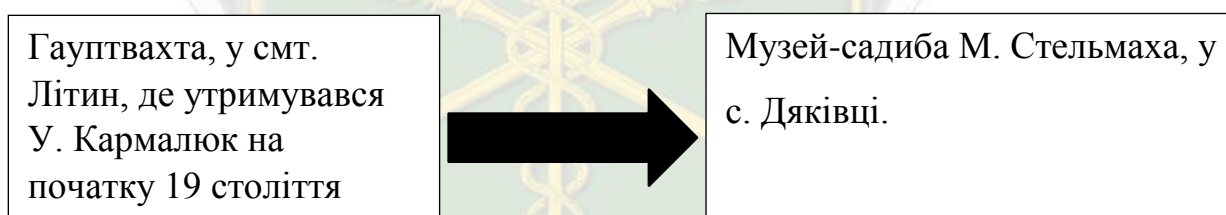

Рисунок 3.2. Схема велосипедного маршруту

Враховуючи, що велика частина всіх туристів, які перебувають на території Літинського району - є самодіяльними, то знакування і облаштування маршрутів є важливим чинником їхньої безпеки. Протягом 2011-2015 років у районі впорядковані притулки для самодіяльних туристів.

На даний момент у Літинському районі функціонують:

Безпосередньо у м. Літин знаходиться споруда фортечного типу - повітова

тюрма, в якій перебував У. Кармелюк під час допитів 1822 р. Сьогодні в пам'ятці архітектури розмістилися зали Літинського краєзнавчого музею.

З історичних пам'яток збережено будинок повітової управи (1864, смт Літин); комплекс споруд церкви Різдва Богородиці : церква, дзвіниця, огорожа з брамою (XVIII ст., с. Журавне); садиба генерал-губернатора С. Трепова: палац, криниця, склеп з пам'ятником, школа (1884, с. Кам'янка).

Іншим фактором розвитку культурно-пізнавального туризму в районі є проведення культурно-мистецьких, спортивних заходів і фестивалів, відзначення свят, що приурочені до релігійних подій.

Наявний природний потенціал дає можливість активізувати дитячий туризм, зокрема – на базі оздоровчого літнього табору «Казкова Долина», розташованого у с. Городище, Літинського району, краєзнавчих гуртків Літинської філії Вінницького обласного державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді. Значний внесок у розвиток дитячого та молодіжного туризму має проведення наметових таборів серед дітей та молоді, піших походів, туристичних змагань та зльотів.

Район характеризується незначною кількістю закладів розміщення. На території району діє заміський комплекс відпочинку «Баттерфляй», готелі: «Двір Літинський», «Корона» та «Гавань».

З метою промоції туристичного потенціалу району протягом 2018-2019 рр. в районі видалися 2 двомовні буклети: «Літин: пізнаємо відпочиваючи» та «Літинщина: стежками У. Кармелюка».

Отже, урахування зазначених проблем та раціоналізація сучасної стратегії розвитку на рівні регіону суттєво покращить політичну й економічну стабільність Літинського району та задовольнить потреби туристів незалежно від обраного виду туризму.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Оскільки туризм є джерелом національного доходу, метою державного регулювання туризмом, як галузі економіки являється створення і перерозподіл національного доходу за допомогою задоволення потреб туристів. На відміну від інших галузей економіки, туризм пропонує як продукт право на споживання певного роду послуг, тоді як самі послуги створюються в інших галузях економіки. У цьому полягає специфіка сфери туризму як галузі національної економіки.

Механізми державного регулювання туризмом, як економічною галуззю покликані забезпечувати його рівновагу і сталий розвиток. Конкретні напрямки, форми та масштаби державного регулювання туризмом визначаються характером і гостротою економічних, соціальних, екологічних та інших проблем у будь-якій країні певного періоду.

Отже, державне ринково-організаційне регулювання є політикою, що визначає правові обмеження для підприємств усіх сфер економіки, політикою, яка через застосування державою спеціальних заходів впливає на поточні ринкові події. Сьогодні в Україні загальновизнаною є об'єктивна необхідність переходу до регульованого ринку, однак чітко не визначено форми, принципи й засоби державного регулювання. Через це особливого значення набуває встановлення кола об'єктів державного впливу, оскільки саме об'єкт зумовлює адекватну йому економічну форму державного регулювання. Розвиток об'єкта регулювання зумовлює розвиток форм і засобів його регулювання.

У світовій практиці застосовуються різні інструменти державного регулювання економіки, які з успіхом можуть бути використані для державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери (таблиця 1.3): нормативно-правове (до цієї ж групи належать правила, які визначають обов'язковість членства в різних туристичних організаціях); державне управління об'єктами, що мають особливе значення (у сфері туризму до таких, наприклад, відносяться заповідники, національні парки, музеї, історичні пам'ятники); податкове

регулювання; грошово-кредитне регулювання; бюджетне регулювання; цінове регулювання; регулювання охорони й відновлення довкілля; антимонопольне регулювання; зовнішньоекономічне регулювання.

На відміну від управління попитом, націленим на вибір туристів і регулювання цін, державне регулювання пропозиції пов'язане з дією на продавців туристичних послуг. Для управління пропозицією держава використовує такі методи: дослідження ринку і планування, регулювання ринку, планування і контроль за використанням землі, житлове регулювання, податки, інвестиції.

Незважаючи на певні позитивні результати та активізацію в останні роки функціонування туристично-рекреаційної сфери України, залишається багато проблемних питань, які потребують значної уваги з боку держави. Сукупність таких викликів визначають наявність загальної наукової проблеми – державного регулювання розвитку туристично-рекреаційної сфери в Україні.

Нами була розглянута діяльність в напрямку туристично рекреаційної сфери Літинської РДА. Організаційна характеристика Літинської РДА. Загальна площа території району становить 95983 гектари, його протяжність із заходу на схід - 43 км, з півночі на південь - 37. Найбільші річки в районі - Згар та Південний Буг.

Літинська районна державна адміністрація є місцевим органом виконавчої влади і входить до системи органів виконавчої влади, в межах своїх повноважень здійснює виконавчу владу на території Литинського району, а також реалізує повноваження, делеговані їй Літинською районною радою.

Правовий статус Літинської райдержадміністрації встановлюється Конституцією України, Законом України "Про місцеві державні адміністрації" та іншими законами України.

Районна державна адміністрація у своїй діяльності керується Конституцією України, Законом України «Про місцеві державні адміністрації» та іншими законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, обласної державної адміністрації та Регламентом Літинської районної державної адміністрації.

Була розроблена Програма розвитку туризму в районі на 2017-2021 роки.

Очікувані результати виконання програми: результатом реалізації заходів Програми є відновлення та розвиток існуючої матеріально-технічної бази туризму, створення нових рекреаційно-туристичних об'єктів, забезпечення комплексного розвитку туристичних центрів, впровадження нових форм організації туризму, розвитку сільського зеленого туризму, створенню відповідної мережі туристично-екскурсійних маршрутів з комплексом обладнаних для відпочинку місць.

Основними завданнями Програми з розвитку туризму є:

- забезпечення пріоритетного розвитку туристичної галузі;
- підвищення рівня добробуту громадян району, створення додаткових робочих місць, збільшення надходжень до бюджету від туристичної галузі;
- збільшення кількості туристів і екскурсантів, розширення меж туристичного сезону;
- координація дій державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів туристичної діяльності, громадських туристичних та екологічних організацій, залучення громадськості для подальшого розвитку туризму в районі.

Проведений SWOT-аналіз туристичного потенціалу району дав змогу виявити сильні та слабкі сторони, можливості й загрози розвитку галузі, ідентифікувати основні напрямки розвитку туризму в районі та сформулювати основні заходи реалізації Програми з розвитку туризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агафонова Л. Г. Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання : навч. посіб. / Л. Г. Агафонова, О. Є. Агафонова. – Київ : Знання України, 2019. – 358 с. – ISBN 966-7999-44-0.
2. Алексєєва Ю. В. Державне регулювання соціального туризму в Україні. Зб. наук. пр. НАДУ. 2019. Вип. 1. С. 182-191
3. Антонова С. Є., Мартинюк Г. Ф. Інформаційна безпека. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 11. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/11_2019/38.pdf.
4. Бабарицька В. К. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення тур продукту : навч. посіб. / В. К. Бабарицька, О. Ю. Малиновська. – Вид. 2-ге, перероб. та допов. – Київ : Альтерпрес, 2018. – 230 с. – Серія „Бібліотека професійного менеджера”. – ISBN 966-542-244-8.
5. Бейдик О.О. Рекреаційна географія : навч.-метод, комплекс дисципліни / О.О. Бейдик. — К.: Обрії, 2017. — 96 с.
6. Бейдик О.О. Рекреаційна-туристські ресурси України / О.О. Бейдик. — К.: ВЦКНУ, 2019. — 396 с.
7. Безпарточний М. Г. Кластерна модель забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання у контексті регіонального функціонування . Экономические инновации. 2017. № 30. С. 24-32.
8. Білотіл О. М. Оцінка стану комплексної державної політики у сфері туризму та курортів на прикладі Причорноморського регіону України. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 17. С. 118-120.
9. Бондаренко Т. В. Туризм как средство рекреации / Бондаренко Т. В., Крамской С. И., Зайцев В. П. // Здоровьеформирующие технологии в контексте гендерного похода : коллект. моногр. – Харьков, 2019. – С. 94–101.
10. Гонак І. Територіальна диференціація туризму на теренах Польщі. Вісник Львів. націон. ун-ту. Серія географічна. 2015. Вип. 30. С. 65-71. 63.

11. Дехтяр В. Д. Основи оздоровчо-спортивного туризму : навч. посіб. для закл. освіт. / В. Д. Дехтяр. – Київ : Наук. світ, 2016. – 203 с. – ISBN 966-675-125-9.
12. Дубович І.А. Країнознавчий словник — довідник / І.А. Дубович. — Л.: Ліга-прес, 2015. — 819 с.
13. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : підручник : для студ. внз. 2-ге вид. К. : Каравела, 2018. 432 с.
14. Дуляба Н. І., Далик В. П., Ільчишин С. М. Напрями підвищення ефективності управління діяльністю господарюючих суб'єктів сфери торгівлі на регіональному рівні. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2019/107.pdf.
15. Дядечко А. П. Економіка туристичного бізнесу : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2017. 224 с.
16. Євдокименко В. К. Регіональна політика розвитку туризму. Методологія формування, механізм реалізації. Чернівці: Прут, 2015. 118 с.
17. Жук П.В., Кравців В.С. Концептуальні основи перспективного розвитку рекреаційної індустрії в Карпатах // Економіка України. - 2016, № 12.
18. Іваніна, О. О. Аудит туристичної діяльності : навч. посіб. / О. О. Іваніна. – Київ : Центр навчальної літератури, 2015. – 256 с. – ISBN 966-364-035-9.
19. Інформаційні інтернет-ресурси галузей туризму та готельноресторанного господарства : інформ.-довід. вид. / [уклад. : Пітин М. П., Антал Л. В.]. – Львів : [б. в.], 2009. – 52 с.
20. Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму : навч. посіб. / М. П. Кляп, Ф. Ф. Шандор. – Київ : Знання, 2018. – 334 с. – (Серія "Вища освіта ХХІ століття"). – ISBN 978-966- 346-730-6.
21. Корнієнко В. Г. Специфіка державної політики щодо забезпечення стійкого еколого-економічного розвитку суспільства. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 8. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/8_2019/24.pdf.
22. Лесин О.В. Замки та монастирі України / О.В. Лесик. — Л.: Світ, 2016. — 174 с.

23. Литвин В. В. Теоретичні засади та удосконалення механізмів реалізації державної податкової політики. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 12. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/12_2018/104.pdf.

24. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг / О.О. Любіцева. — К.: Альтпрес, 2017. — 435с.

25. Молнар О. С., Сержанов В. В., Важинський Ф. А. Функції та структура туристично-рекреаційного комплексу регіону. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка: збірник наукових праць*. 2018. Вип. 26. С. 30-36.

26. Николаенко Д.В. Рекреационная география / Д.В. Николаенко. — М., 2019. — 321 с.

27. Організація державної служби в Україні: теорія та практика: навчальний посібник / За заг. ред. М. О. Багмета, М. С. Іванова, В. С. Фуртатова. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2017. 244 с.

28. Офіційний сайт Літинської РДА: <https://lityn-administratsia.gov.ua/index.php/fotogaleri/geografiya-rajonu>

29. Про території перспективного розвитку : проект Закону України від 28 квітня 2010 р. URL : http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=37616. 261. Про туризм : Закон України від 15.09.1995 р. № 324/95-ВР. Відомості Верховної Ради України (ред. від 26.04.2014 р., підстава 1193-18). 2014. № 31. Ст. 241.

30. Смаль І.В. Основи географії рекреації та туризму : навч. посіб. / І.В. Смаль. — Ніжин : НДПУ, 2015. — 105 с.

31. Сментина Н. В. Регулювання діяльності агенцій регіонального розвитку як інституційних посередників реалізації стратегій соціально-економічного розвитку територій. *Економічний простір: зб. наук. пр. Дніпропетровськ* : ПДАБА, 2018. № 74. С. 151-162.

32. Смірнов І. Г. Туристично-фінансові потоки та моделі управління в міжнародному туристичному бізнесі. *Географія і сучасність: зб. наук. пр. Київ. Нац. ун-ту ім. М. П. Драгоманова*. Київ, 2016. Вип. 5. С. 105-118.

33. Собакарь А. О. Організаційно-правові основи утворення і функціонування спеціальних економічних зон в Україні : дис. канд. юрид. наук:

12.00.07. «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право». Д., 2017. 219 с.

34. Стафійчук В.І. Рекреалогія / В.І. Стафійчук. — К.: Альтпрес, 2016. — 263 с.

35. Ступень Н. М. Оцінка впливу соціально-економічних чинників на ефективність курортно-рекреаційної галузі. Економіка & держава. 2017. № 9. С. 62–65.

36. Туризм і місто: досвід, проблеми та перспективи : монографія / за заг. ред. І. М. Писаревського; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2016. 284 с.

37. Туризм і охорона культурної спадщини: український та польський досвід : монографія / В. Вакуленко, І. Валентюк, В. Грибан, С. Коротич [та ін.]. К. : К.І.С., 2016. 176 с.

38. Туризм України: економічні та організаційні механізми розвитку / Ткаченко Т. І., Костіна О. М., Рачко В. І. та ін. Тернопіль, «Терно-граф», 2018. 976 с.

39. Цьохла С. Ю. Систематизація факторів розвитку туристичної індустрії. Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Экономика и управление». 2019. Том 22 (61). № 2. С. 373-380.

40. Цьохла С. Ю. Сутність соціально орієнтованої рекреаційної діяльності й проблеми її розвитку. Економіка та держава. 2018. № 1. С. 21-23.

41. Черчик Л. М. Формування та розвиток територіальної рекреації системи регіону (на прикладі Волинської області) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.10.01. НАН України. Ін-т регіон. досліджень. Л., 2015. 20 с.

42. Шара С. А. Інвестиційно-інноваційна привабливість регіонів України за умов інтеграційного розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.05. Національна академія наук України, інститут економіки промисловості. Донецьк, 2016. 28 с.

43. Шаров Ю. П. Антикризисні технології в муніципальному 464 управлінні: проектний аспект. Публічне управління: теорія і практика. Х. : ХарPI НАДУ, 2016. Вип. 2. С. 190-193.

44. Шушкова Ю. В. Засоби державної політики формування інституційної інфраструктури розвитку технологічних інновацій. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/53.pdf.

45. Щепанський Е. В. Механізм державного управління (регулювання) туристично-рекреаційною сферою: теоретичні підходи до визначення поняття. Науковий вісник Академії муніципального управління. Збірник наукових праць. Серія «Управління». 2015. Випуск 1. С. 93-102

46. Щепанський Е. В. Оптимізація системи органів виконавчої влади України в туристично-рекреаційній сфері. Університетські наукові записки. Часопис ХУУП. 2018. № 2. С. 124-129.

47. Щепанський Е. В. Організаційний механізм інвестування туристично-рекреаційного комплексу регіону. Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / ред. кол.: С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016. Вип. 1(4). С. 194-202.

48. Щепанський Е. В. Організаційно-економічний механізм адаптації міської дестинації до умов туризму. Університетські наукові записки. Часопис ХУУП. 2017. № 1. С. 317-324.

49. Ерохина Е. А. Теория экономического развития: системноэнергетический подход. URL: <http://orel.rsl.ru/nettext/economic/erohina.html>.

50. Рейтинг инвестиционной привлекательности регионов Украины. Украинский деловой журнал «Эксперт». № 49 (52) – 26 декабря 2015. 1 января 2015. С. 71-76.

